

Občanské války: Jsou USA další na řadě?

Srovnávací analýza politiky POLn4002

jaro 2024

Doc. Marek Rybář, PhD.

Viaceré kauzálne vysvetlenia občianskej vojny

- Spôsobuje etnická nenávisť/národnostná identita občiansku vojnu?
- Spôsobujú prírodné zdroje občiansku vojnu?
- -----
- Spôsobuje zmena klímy občiansku vojnu?
- Spôsobuje rodová nerovnosť občiansku vojnu?
- -----
- čo nám to hovorí o možnostiach občianskej vojny v USA?

Motív (krivdy) a príležitosti

- aké okolnosti vedú k vypuknutiu občianskych vojen?
- je potrebné zohľadniť motív aj príležitosť
- vysvetlenia, ktoré kladú dôraz na motív/krivdy, tvrdia, že k nepokojom dochádza vtedy, keď je nespokojnosť natoľko silná, že sa ľudia "chcú" zapojiť do násilného konfliktu
- *etnická alebo náboženská nenávisť*
- *politické represie*
- *politické vylúčenie a*
- *ekonomická nerovnosť*

Motív/Krivdy

- nerovnosť zohráva ústrednú úlohu v klasických teóriách konfliktov:
- revolúcie sa uskutočňujú vtedy, keď existuje rozdiel medzi individuálnymi očakávaniami a skutočným (ekonomickým) postavením jednotlivcov
- teória **relatívnej deprivácie**:
- rôzne typy nerovnosti zvyšujú riziko násilných konfliktov prostredníctvom frustrovaných očakávaní: AKO?
- Gurr: etnické krivdy → etnická mobilizácia → kolektívne násilie

Príležitosť/"chamtivosť"

- poukazuje na všadeprítomnú frustráciu na celom svete, čo zbavuje teóriu akejkoľvek vysvetľujúcej hodnoty
- všetky spoločnosti môžu mať frustrované skupiny ľudí,
- t. j. samotný motív by nevysvetlí výskyt nepokojov
- kľúčový je **kontext**, t. j. dostupnosť cenných zdrojov a iné priaznivé okolnosti, ktoré vedú k vypuknutiu občianskych vojen

Collier and Hoeffler (2004) 1/3

- empirický test vysvetlenia chamtivosti (príležitosti) a krivdy (motívu)
- "model, ktorý sa zameriava na **príležitosti**, vykazuje dobré výsledky, zatiaľ čo objektívne **ukazovatele krivdy** nemajú veľkú vysvetľovaciu silu"
- zistili tri ukazovatele súvisiace s príležitosťami, ktoré súvisia s vypuknutím občianskych vojen:
- **dostupnosť financií** (prostredníctvom vývozu primárnych komodít) robí vzburu uskutočniteľnou a možno dokonca atraktívnou (chamtivosť)

Collier and Hoeffler (2004) 2/3

- **b. (nízke) náklady na revoltu:** ak sú ušlé príjmy nízke, pravdepodobnosť konfliktu sa zvyšuje
- (ako zástupné ukazovatele sa používajú miera vzdelávania mužov na stredných školách, príjem na obyvateľa a miera hospodárskeho rastu, pričom všetky tieto ukazovatele majú štatisticky významné a podstatné účinky, ktoré znižujú riziko konfliktu)
- **c. vojenská výhoda:** rozptýlené obyvateľstvo zvyšuje riziko konfliktu
- Zistili, že väčšina zástupných ukazovateľov sťažností je nevýznamná

Collier and Hoeffler (2004) 3/3

- väčšina ukazovateľov **krivdy** je v empirickom teste nevýznamná:
- etnická alebo náboženská nenávisť (meraná ako etnická a náboženská fragmentácia)
- politické represie a politické vylúčenie (miera politickej represie a politických práv)
- ekonomická nerovnosť (Giniho koeficient a pomer horných a dolných kvintilov príjmov)
- **záver**: príležitosť ako vysvetlenie rizika konfliktu je v súlade s interpretáciou násilia ako javu motivovaného chamtivosťou
- to však neznamená, že rebeli sú nevyhnutne kriminálnici,
- ale to, čo ich motivuje, môže byť odlišné od širších spoločenských problémov týkajúcich sa nerovnosti, politických práv a etnickej alebo náboženskej identity

Fearon and Laitin (2003)

- tiež tvrdia, že väčšia **miera etnickej alebo náboženskej** rozmanitosti (alebo akejkoľvek konkrétnej kultúrnej demografie) sama o sebe neznamenaá, že krajina je náchylnejšia k občianskej vojne.
- neexistuje súvislosť medzi silou etnickej alebo inej politickej krivdy a vypuknutím občianskej vojny
- etnické antagonizmy a nacionalistické nálady často motivujú povstalcov a ich stúpencov,
- takéto obecné faktory sú však príliš bežné na to, aby sa na ich základe dali predvídať prípady, kedy vypukne občianska vojna

Fearon and Laitin (2003)

- väčšina konfliktov v 90. rokoch je výsledkom nahromadenia dlhotrvajúcich konfliktov od 50. rokov 20. storočia
- **štrukturálna slabosť**: dekolonizácia viedla k vzniku veľkého počtu slabých štátov (finančne, byrokraticky a vojensky), ktoré boli počas celého obdobia vystavené riziku občianskeho násillia
- povstanie (gerilová vojna na vidieku) je spôsob vojenskej praxe, ktorý sa môže využívať na presadzovanie rôznych politických cieľov
- na povstania priaznivo pôsobia špecifické podmienky (príležitosti) - **slabosť štátu, chudoba, veľký počet obyvateľov a nestabilita**

Fearon and Laitin (2003)

- tieto faktory **lepšie predpovedajú** vypuknutie občianskych vojen ako ukazovatele etnickej a náboženskej diverzity alebo ukazovatele krívd, ako sú ekonomická nerovnosť, nedostatok demokracie a občianskych slobôd alebo systematická diskriminácia menšín
- povstalci potrebujú hlavne vynikajúce znalosti miestnych pomerov
- za vhodných environmentálnych podmienok môže len 500 až 2 000 aktívnych povstalcov rozpútať dlhotrvajúcu ničivú občiansku vojnu
- na priemernej úrovni nespokojnosti nemusí až tak záležať
- v skutočnosti samotná vojna vyvoláva intenzívne krivdy, čo je často cieľom povstaleckej stratégie

Cederman, Weidmann and Gleditsch (2011)

- nesúhlasia so všeobecným odmietaním úlohy politických a hospodárskych krívd ako príčin občianskych vojen
- je to založené na problematických teoretických a empirických dôvodoch
- dôraz by sa mal klásť na **nerovnosti medzi skupinami**, nie na skúmanie vzťahu medzi individuálnou nerovnosťou a konfliktom
- takéto “horizontálne” nerovnosti medzi politicky relevantnými etnickými skupinami **môžu podporovať etnonacionalistické konflikty**
- prípadové štúdie dospeli k záveru, že medziskupinové nerovnosti sú zodpovedné za násilie, je však veľmi ťažké skúmať ich v “large N” dizajne

Cederman, Weidmann and Gleditsch (2011)

- príklady horizontálnych nerovností:
- **politické nerovnosti:** zablokovaný alebo obmedzený prístup k rozhodovaniu na centrálnej/celoštátnej úrovni
- **ekonomické nerovnosti:** rozdelenie bohatstva medzi domácnosťami
- **sociálne nerovnosti:** nerovnaký sociálny prístup skupín (napr.) ku vzdelaniu,
- **kultúrne nerovnosti:** nerovnosti v súvislosti s kultúrnymi politikami a symbolmi (vrátane štátnych sviatkov a náboženských práv)

Cederman, Weidmann and Gleditsch (2011)

- vyspelé AJ zaostalé etnické skupiny majú väčšiu pravdepodobnosť zapojenia sa do konfliktov než skupiny s bohatstvom blizkým k celoštátnemu priemeru
- okrem toho, politické a hospodárske nerovnosti prispievajú k občianskym vojnám
- nerovnosť, ktorá vyvoláva konflikty, nemôžeme obmedziť len na rozdiely v príjmoch domácností (bežný spôsob merania)
- etnické a secesionistické vojny môžu byť častejšie spôsobované **nerovnosťou medzi skupinami** než nerovnosťou medzi jednotlivcami

Spôsobuje zmena klímy občiansku vojnu?

- nový výskumný program (posledné dve desaťročia)
- súvislosť medzi klímou a konfliktom je sporná
- bolo navrhnutých niekoľko vysvetlení, pričom sa zdôrazňujú hlavne **nepriame** súvislosti, napríklad:
- **zmena klímy** → ovplyvňuje poľnohospodárstvo a ceny potravín → znížená poľnohospodárska produkcia môže znížiť alternatívne náklady rebélie a vyššie ceny potravín môžu slúžiť ako zdroj nespokojnosti spotrebiteľov →
- znižuje hospodársky rast → čím sa znižujú alternatívne náklady vzbury a oslabuje sa schopnosť štátu potláčať násilie a poskytovať služby

Spôsobuje zmena klímy občiansku vojnu?

- prírodné katastrofy spôsobené zmenou klímy môžu viesť ku konfliktom **prostredníctvom vplyvu na hospodársky rast**
- alebo ak **neúspešná reakcia na katastrofu** vedie k nespokojnosti postihnutého obyvateľstva
- okrem toho, ľudské náklady na katastrofy a odklonenie vojenských kapacít na ich riešenie sú samy osebe potenciálnymi bezpečnostnými hrozbami

Spôsobuje rodová nerovnosť občiansku vojnu?

- Predchádzajúci výskum preukázal, že existuje silný vzťah medzi rodovou nerovnosťou a občianskou vojnou
- **(výskyt:)** Krajiny s nižšou úrovňou rodovej rovnosti častejšie vykazujú občianske konflikty
- **(závažnosť:)** násilie je tam pravdepodobne ešte závažnejšie ako v krajinách, kde majú ženy vyšší status
- **Dimenzie rodovej nerovnosti:** prístup k politickej moci, prístup k materiálnym zdrojom a hodnota, ktorá sa pripisuje jednotlivcom v závislosti od ich pohlavia

AKO spôsobuje rodová nerovnosť občiansku vojnu?

- A. rodová **nerovnosť** môže byť spojená so zvýšeným rizikom ozbrojeného konfliktu vovnútri štátu:
- A1: maskulinizovaná politická kultúra môže znížiť prah pre násilie
- prevládajúce normy rodovej nerovnosti sa môžu považovať za jednu z foriem netolerancie: niektoré skupiny považujú za legitímne utláčať a dominovať nad inými skupinami (ženy, menšiny, politická opozícia)
- A2: spoločnosť, pre ktorú je charakteristická rodová **nerovnosť**, končí s veľkým prebytkom mužov
- existuje vysoký "nadbytok" mužov, ktorí sa dajú mobilizovať na politické násilie

AKO spôsobuje rodová nerovnosť občiansku vojnu?

- B. rodová **rovnosť** môže prispieť k riešeniu konfliktu bez násilia
- v rovnostárskejších štátoch môžu prevládať **normy**, ktoré sú náchylnejšie k nenásilným formám riešenia krívd (rešpektovanie a riešenie konfliktu bez násilia)
- vyššia úroveň investícií do žien a ich väčší prístup ku zdrojom má za následok vyššiu schopnosť vytvárať a udržiavať **siete** v rámci spoločnosti
- tieto schopnosti možno využiť na presadzovanie mieru a vytváranie iných prostriedkov na riešenie konfliktov

Je občianska vojna v USA reálna?

- **ÁNO:** ideologická polarizácia, dostupnosť zbraní
- Dôvera vo vládne inštitúcie neustále klesá, alebo, ako v prípade Kongresu, je veľmi nízka (cca 20 %)
- dramaticky narástol počet ozbrojených milícií (domobrany), ktoré podstupujú pravidelný vojenský výcvik
- federálny systém nereprezentuje preferencie amerického ľudu:
- Podľa analýzy University of Virginia bude do roku 2040 30% obyvateľstva kontrolovať 68 % Senátu
- už teraz zloženie Senátu zvýhodňuje bielych mužov bez VŠ vzdelania
- pravdepodobne sa znova bude stávať (ako v 2016), že demokratický prezidentský kandidát nebude zvolený napriek zisku mnohomiliónového náskoku v ľudovom hlasovaní

Je občianska vojna v USA reálna?

NYO (B. Walter):

V čase pred voľbami v roku 2020 bolo 99 % republikáncov bielych, v porovnaní s multietnickejšou, multináboženskou krajinou, ktorá bola založená na svedčení dvoch strán, by to bol signál jeho krasného

občianskeho v minulosti často boli skupiny, ktoré boli kedysi politicky dominantné, ale ich vplyv sa znižoval

- Amerika je zvyknutá na násilie, je to veľmi násilná krajina a to, o čom hovoríme, je násilie, ktoré dostáva explicitný politický program
- šance na víťazstvo Trumpa po voľbách 2020

Je občianska vojna v USA reálna? NIE

- **krivdy nestačia:** Pocit urazenosti a používanie tvrdej a násilnej rétoriky neznamená, že človek je ochotný vziať do rúk zbraň proti vláde alebo svojim spoluobčanom
- **náklady na povstanie vysoké:** v USA stále relatívne vysoké (chudoba, hospodársky pokles a nedostatok potravín)
- Vysoká úroveň amerických policajných a spravodajských kapacít znamená, že príležitosti na povstanie sú v USA obmedzené
- vzhľadom na nízku hustotu mestskej zástavby v USA, aj keby sa takíto povstalci úspešne zorganizovali - napríklad na vidieku na Aljaške - nebudú schopní dosiahnuť a dobyť veľké mestá alebo ohroziť kľúčové politické inštitúcie